647510 **MA03SnsC109x** **Seat No :________**

M.A. (SANSKRIT) Semester - 3 (*CBCS*) Examination
Nov/Dec-2023 (NEW COURSE)
(Grammar) Sidhhantkaumudi (Core (New))

Time: 2:30 Hours **Marks: 70**

Instructions:

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

પ્રશ્ન-૧ નીચેનામાંથી કોઇપણ બે ગદ્યખંડોની આવશ્યક સમજૂતી સાથે અનુવાદ કરો (૧૪)

Que- 1 Translate wit explanation any two of the following. (14)

(1) अथ गौरित्यत्र कः शब्दः ? किं यत्तत्सास्नालाङ्गूलककुदखुरविषाण्यर्थरूपं स शब्दः ? नेत्याह। द्रव्यं नाम तत् ।। यत्तर्हि तदिङ्गितं चेष्टितं निमिषितमिति, स शब्दः? नेत्याह। क्रिया नाम सा ।। यत्तर्हि तच्छुक्लो नीलः कपिलः कपोत इति स शब्दः? नेत्याह। गुणो नाम सः । यत्तर्हि तद्भिन्नेष्वभिन्न छिन्नेष्वच्छिन्नं सामान्यभूतं स शब्दः? नेत्याह। आकृतिर्नाम सा ।। कस्तर्हि शब्दः? येनोच्चारितेन सास्नालाङ्गूलककुदखुरविषाणिनां सम्प्रत्ययो भवति स शब्दः ।।

(2) शब्दानुशासनशास्त्रप्रयोजनाधिकरणम् ।। मुख्यप्रयोजनानि ।। कानि पुनः शब्दानुशासनस्य प्रयोजनानि? रक्षोहागमलघ्वसन्देहाः प्रयोजनम् ।। रक्षापदार्थनिरूपणभाष्यम् ।। रक्षार्थं वेदाना मध्येयं व्याकरणम्- लोपागमवर्णविकारज्ञो हि सम्यग्वेदान् परिपालयिष्यतीति ।। ऊहपदार्थ निरूपण भाष्यम् ।। ऊहः खल्वपि- न सर्वैर्लिङगैर्न च सर्वाभिर्विभक्तिभिर्वेदे मन्त्रा निगदिताः। ते चावश्यं यज्ञगतेन पुरुषेण यथायथं विपरिणमयितव्याः। तान्नावैयाकरणः शक्नोति यथायथं विपरिणमयितुम्। तस्मादध्येयं व्याकरणम् ।।

(3) चत्वारि।। चत्वारि श्रृङ्गा त्रयो अस्य पादा द्वे शीर्षे सप्त हस्तासो अस्य। त्रिधा बद्धो वृषभो रोरवी ति महोदेवो मर्त्यान् आविवेश ।। इति। चत्वारि श्रृङ्गाणि। चत्वारि पदजातानि नामाख्यातोपसर्ग निपाताश्च। त्रयो अस्य पादाः द्वौ शब्दात्मानौ नित्यः -भूतभविष्यद्वर्तमानाः। द्वै शीर्षे -त्रयः काला -कार्यश्च। सप्तहस्तासो अस्यउरसि कण्ठे शिरसीति। वृषभो -त्रिषु स्थानेषु बद्ध -सप्त विभक्तियः। त्रिधा बद्धः -शब्दं करोति ।। -वर्षणात्। रोरवीति कुत एतत् ? रौतिः शब्दकर्मा ।।

(4) ।। सारस्वतीम् ।। याज्ञिकाः पठन्तिआहिताग्निरपशब्दं प्रयुज्य प्रायश्चित्तीयां सारस्वती -मिष्टिं निर्वपेत्। प्रायश्चित्तीया मा भूमेत्यध्येयं व्याकरणम्। सारस्वतीम् ।। दशम्यां पुत्रस्य ।। याज्ञिकाः पठन्तिदशम्युत्तरकालं पुत्रस्य जातस्य नाम विदध्याद् घोषवदाद्यन्तरन्तःस्थमवृद्धं त्रिपुरुषानूकमनरिप्रतिष्ठितम्। तद्धि प्रतिष्ठिततमं भवति। दव्यक्षरं चतुरक्षरं वा नाम कृतं कुर्यान्न तद्धितम् इति। न चान्तरेण व्याकरणं कृतस्तद्धिता वा शक्याविज्ञातुम्। दशम्यां पुत्रस्य ।। सुदेवो असि वरुण।। दशम्यांपुत्रस्य सुदेवो असि वरुण यस्य ते सप्त सिन्धवः।

પ્રશ્ન-૨ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે સૂત્રોને સ્પષ્ટપણે સમજાવો. (૧૪)

Que- 2 Explain clearly any two of the following Sutras. (14)

(1) तिङ्-शित्सार्वधातुकम् । (3) पूर्वोऽभ्यासः ।

(2) शेषात्कर्तरि परस्मैपदम् । (4) स्यतासी लृलुटोः ।

પ્રશ્ન-3 વ્યાકરણ શાસ્ત્રના પાંચ પ્રયોજનો સવિસ્તૃત જણાવો. (૧૪)

Que- 3 Discuss the main five purposes of "Vyakaranshastra" (14)

અથવા /OR

પ્રશ્ન-3 શબ્દના દુષ્ટત્વ વિશે પશ્પશાહ્નિકમાં નિરુપિત પતંજલિના વિચારો પર સવિસ્તૃત નોંધ લખો.

Que- 3 write a detailed note on thoughts of patanjali about 'शब्द दुष्टत्वम्' in 'पश्पशआह्निकं'

પ્રશ્ન-૪	'भवामि' રૂપ સિધ્દ્રિ ની પ્રક્રિયા વર્ણવો.	(૧૪)
Que- 4	Discuss the process of formation of verb 'भवामि'	(14)

અથવા /OR

પ્રશ્ન-૪	'एधिष्यन्ते' રૂપ સિધ્દ્રિ ની પ્રક્રિયા વર્ણવો.	
Que- 4	Discuss the process of formation of verb 'एधिष्यन्ते'.	
પ્રશ્ન-૫	નીચેનામાંથી કોઇપણ બે ની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.	(૧૪)
Que- 5	Discuss in detail any Two of the following.	(14)

(1) अष्टादश आत्मनेपद परस्मैपदयोः तिङ्-प्रत्ययाः ।
(2) व्याकरण शास्त्रस्य संप्रदायाः ।
(3) नामाख्यातोपसर्गनिपाताः ।
(4) पस्पश आह्निक महत्वं उटङ्कयन्तु ।

****